

Vergaderjaar 1984–1985

18 826 (R 1275)

Wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, houdende losmaking van Aruba uit het Staatsverband van de Nederlandse Antillen

Nr. 5

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld, 14 maart 1985

De vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van rijkswet, brengt het volgende verslag uit.

Algemeen

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hadden met belangstelling kennis genomen van het voorstel tot wijziging van het Statuut, dat een gevolg is van de wens van Aruba de status van land binnen het Koninkrijk te verkrijgen. In dit kader wilden zij van de minister nadere informatie verkrijgen over het voornemen van de regering van de Nederlandse Antillen de bevolking van de vijf eilanden te informeren over de consequenties van de uittreding uit het staatsverband. In hoeverre is dat voornemen al in de praktijk gebracht en wat zijn de reacties van de bevolking van de vijf eilanden in dat opzicht? Voorts zouden deze leden het op prijs stellen te weten of het in de regeringsverklaring van de Nederlandse Antillen genoemd overleg met de Antillen van de vijf al vorm en inhoud heeft gekregen of van start is gegaan. In dit overleg zou toch uiteindelijk tot een vaststelling van een draaiboek, ter realisering van de nieuwe structuur van de Antillen in de overgangperiode moeten worden gekomen. Voorts zou dit overleg er toe dienen knelpunten, die zich voordoen bij de uitvoering van RTC-conclusies, op te lossen. Kan de minister hierover nadere informatie verschaffen?

Ten aanzien van de invoering van een eigen munt en de opzet van een eigen luchtvaartmaatschappij door Aruba, waren deze leden van mening dat daarvoor op de Nederlandse Antillen geen economisch draagvlak aanwezig is. Welke mogelijkheden zijn er daarentegen voor aansluiting bij monetaire samenwerkingsverbanden in de regio, zoals die van de Trinidad-dollar of die van de East-Caribbean-currency?

Voorts vroegen deze leden waarop het vertrouwen van de minister is gebaseerd in het totstand komen van een verband, waarin de Nederlandse Antillen en Aruba als gelijkwaardige partners zullen samenwerken en dat zulks tot goede resultaten zal leiden? De leden, hier aan het woord, zagen echter steeds meer problemen rond het verkrijgen van een status aparte van Aruba ontstaan en vroegen daarom hierover om een toelichting van de minister.

¹ Samenstelling:

Leden: Van Rossum (SGP), Van der Spek (PSP), vacature VVD, Salomons (PvdA), Aarts (CDA), De Kwaadsteniet (CDA) ondervoorzitter, Meijer (PvdA) voorzitter, Evenhuis-van Essen (CDA), Knol (PvdA), Terpstra (VVD), Jabaaij (PvdA), Mik (D'66), Wiebenga (VVD).
Plv. leden: Janmaat, Brouwer (CPN), De Beer (VVD), Van Ooijen (PvdA), Krajenbrink (CDA), Gualthérie van Weezel (CDA), Herfkens (PvdA), Frinking (CDA), Vermeend (PvdA), Weisglas (VVD), Haas-Berger (PvdA) en Dijkstal (VVD).

– Dezelfde leden wilden geïnformeerd worden of het reglement voor de gouverneur van de Antillen ook zal gelden voor de gouverneur van Aruba? Hoe zal de procedure voor de voordracht en benoeming van de gouverneur voor Aruba worden geregeld?

– Is het wel of niet verkrijgen van bijstand van de Nederlandse marine geregeld, zo vroegen deze leden vervolgens. Zij waren overigens van mening, dat de bevelvoering over de Nederlandse marine in handen van de commandant der zeemacht op Curaçao diende te blijven.

– Eveneens wilden zij weten wat voor gevolgen de status aparte voor de werkende gehuwde en ongehuwde vrouwen heeft?

– Wil de minister nog eens de voorwaarden schetsen waaraan voldaan moet worden om de goede verhoudingen binnen het Koninkrijk te waarborgen, mede gelet op de verslechterde sociaal-economische situatie op de Nederlandse Antillen? In dit verband wezen deze leden op de moeilijkheden rondom de invulling van het solidariteitsfonds alsook op de voortdurende onenigheden over de vorm van samenwerking tussen Aruba en de Antillen van de vijf. Kan de minister over de laatste stand van zaken informatie verschaffen, zo vroegen zij. Zou de minister kunnen toelichten welke sociaal-economische consequenties van de status aparte voor alle zes eilanden te verwachten zijn? Wat betekent dit voor de financiële positie van Aruba en van de andere vijf eilanden?

In dit verband wilden de leden van de P.v.d.A.-fractie tevens weten, wanneer een oplossing voor de wachtgeldregeling en de regeling ter voorkoming van pensioenbreuk van de op Aruba werkzame landsambtenaren zou worden voorgesteld. Zijn in dit verband al concrete resultaten te vermelden? Eveneens vroegen zij naar de stand van zaken met betrekking tot de RTC-conclusie nr. 17 (boedelscheiding en boedelbeschrijving). Zijn er al resultaten beschikbaar en zo ja, zou kunnen worden toegelicht op welke punten?

– Met betrekking tot de sociaal-economische situatie op de Nederlandse Antillen stelden deze leden tevens de vraag of de bepaling in artikel 36 van het statuut ook inhoudt, dat Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba elkaar hulp en bijstand moeten verlenen als de gevolgen daarvan eenduidig negatief zijn? Kan de minister tenslotte nog eens een duidelijk overzicht geven van de tijdens de R.T.C. gestelde voorwaarden, waaraan wel en waaraan nog niet is voldaan zo besloten de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Ook de leden van de C.D.A.-fractie hadden met bijzondere belangstelling kennis genomen van dit voorstel van rijkswet tot wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.

Zij achtten de voorgestelde wijziging niet gering. De wijziging is een gevolg van de conclusies van de RTC van maart 1983 te 's-Gravenhage. Het betreft – na ruim dertig jaar – een wezenlijke wijziging van het Statuut van 1954. Deze wijziging, zo wilden deze leden onderstrepen, spoort niet met de gedachten van de eerder gehouden RTC van 1981. Toen werd nog een andere ontwikkeling voorzien. Gezien het belang van de historische ontwikkeling in haar geheel, wilden deze leden hierop nog nadrukkelijk wijzen. Het had deze leden bevreemd, dat in de memorie van toelichting bij dit voorstel van rijkswet op generlei wijze op die eerder – in 1981 – voorziene andere ontwikkeling is gewezen. Hiermede wilden deze leden niet gezegd hebben vanuit het heden naar het verleden terug te willen wandelen.

Wel leek het hun van betekenis, gelet op het belang van de huidige ontwikkeling, voor nu en voor de toekomst, dat het gehele ontwikkelingsproces duidelijk bij dit voorstel van rijkswet zou worden gepresenteerd. Hierbij moeten ook de verantwoordelijkheden van alle betrokken partners aan de orde worden gesteld, zo meenden deze leden. Zij wilden in dit kader bijvoorbeeld onderstrepen, dat zij steeds op het oog hadden en hebben het samengaan, het gemeenschappelijk optrekken in een goede vorm van de Nederlandse Antillen van de zes in het belang van alle zes op een voor alle zes aanvaardbare wijze. Zij waren de overtuiging toegeedaan, dat dit op

verschillende manieren mogelijk kan worden gemaakt. Dat kan ook, naar de overtuiging van deze leden, langs de weg welke thans beoogd wordt te bewandelen, wanneer aan de voorwaarden, vervat in de conclusies van de RTC van maart 1983 wordt voldaan. Die conclusies dienden dan, volgens deze leden, in de praktische uitwerking niet te worden geminimaliseerd, maar zoveel mogelijk geoptimaliseerd.

De leden van de C.D.A.-fractie onderstreepten dit in het besef, dat het – soms begrijpelijke – gevoelsmatige op korte termijn afgewogen dient te worden tegen het – te begrijpen – verstandelijke op lange termijn.

Zij vroegen terzake van hetgeen tot dusver door hen was opgemerkt de reactie en het gevoel van de regering in verband met dit voorstel van rijkswet. Zij achtten dit op dit moment bij de voorliggende beslissing van grote betekenis.

Ook de leden van de C.D.A.-fractie wensten in aansluiting op het voorgaande enige nadere evaluatie van hetgeen het resultaat tot dusver is van de uitwerking en uitvoering van de 33 conclusies van de RTC van maart 1983. Dat kon, wat hen betrof, kort geformuleerd worden. Maar alle conclusies zijn onderwerp van discussie geweest in de tijd sinds maart 1983. Zij wensten van de regering te vernemen dat de – tussentijdse – balans is, mede gelet op de algehele situatie op de Nederlandse Antillen op dit moment.

Deze leden waren zich – met de regering – volledig bewust van hun medeverantwoordelijkheid voor te nemen beslissingen, welke zij overigens wensten te doen in het kader van de gemaakte afspraken tijdens de RTC van 1983. Zij wilden dan ook in dit kader de vraag op tafel leggen aan welke voorwaarden minimaal zal dienen te zijn voldaan, zowel ten opzichte van Aruba als van de Nederlandse Antillen van de vijf wil de status aparte van Aruba op een goede wijze kunnen ingaan per 1 januari 1986. Zij dachten hunnerzijds bijvoorbeeld aan zaken als (rijks)wetgeving, samenwerkingsverband, financieel-economische samenwerking, rechtspraak, solidariteitsfonds.

De leden, hier aan het woord, waren er zich van bewust, dat waarschijnlijk niet op alle vragen een eindantwoord mogelijk is in de memorie van antwoord. Zij zagen als mogelijkheid evenwel op sommige punten over en weer terug te komen in het eindverslag en de nota naar aanleiding van het eindverslag. Te zijner tijd is een totaalbeeld nodig voor het trekken van een slotconclusie.

Deze leden hadden er voorts kennis van genomen, dat het samenwerkingsverband zal betreffen «een aantal belangrijke terreinen van overheidszorg» en dat terzake artikel 38, eerste lid gehanteerd zal worden. Tevens hadden zij begrepen, dat «de samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Aruba betreft terreinen die behoren tot de eigen aangelegenheden van de landen in het Caraïbische gedeelte van het Koninkrijk» en dat het derhalve «niet voor de hand ligt», dat gebruik gemaakt wordt van artikel 38, tweede lid. Zij vroegen terzake of, aangezien het overleg nog plaats vindt, dit nu reeds definitief gesteld kon worden.

De leden, hier aan het woord, wilden voorzover thans mogelijk, terzake van de op blz. 8 van de memorie van toelichting bedoelde (rijks)wetgeving en regelingen de (te verwachten) data nader ingevuld zien. Mag verwacht worden, dat de inhoud van deze wetgeving, in het bijzonder met betrekking tot het reglement van de gouverneur van Aruba en de Defensiewet op een zodanig tijdstip bekend zal zijn, dat deze bij de discussie omtrent het voorliggend voorstel van rijkswet desgewenst kan worden betrokken? Deze leden zouden, indien de betreffende wetgeving nog op zich laat wachten, gaarne in dit kader reeds vernemen, wat terzake van bedoelde punten de hoofdlijnen van benadering zullen zijn.

Tenslotte hadden deze leden in de memorie van toelichting op blz. 7 opgemerkt dat er vóór 1996 een toetsingsconferentie zal worden gehouden overeenkomstig hetgeen is neergelegd in de tweede conclusie van de RTC van maart 1983. Zij stelden het op prijs indien zo mogelijk een nadere

omschrijving van die toetsingsconferentie zou kunnen worden gegeven, alsmede de relatie met de voorgestelde datum nader zou kunnen worden uiteengezet.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met grote belangstelling kennisgenomen van het voorliggend wetsvoorstel. Hiermee wordt – voor een deel – uitvoering gegeven aan de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie van maart 1983 tussen Nederland, de Nederlandse Antillen en de eilanden van de Nederlandse Antillen.

Deze leden hechtten eraan om mede te delen, dat de losmaking van Aruba uit het huidige staatsverband op zichzelf niet de best denkbare variant is in het kader van het onafhankelijkheidsproces van de Nederlandse Antillen. Als een doorbreking van de bestuurlijke eenheid van de zes eilanden zou moeten plaatsvinden, dan zou een ont koppeling tussen de drie bovenwindse en de drie benedenwindse eilanden beter denkbaar zijn, zo meenden deze leden, zonder overigens op dit punt enige uitspraak in positieve richting te doen. Nu evenwel Aruba gebruik wenst te maken van haar zelfbeschikkingsrecht respecteerden zij de gedane stap. Zij tekenden hierbij aan, dat het verlenen van een aparte status van Aruba binnen het Koninkrijk voor hen slechts aanvaardbaar was in het perspectief van de door Aruba gewenste volkenrechtelijke onafhankelijkheid. Terecht was de in artikel 1 van de R.T.C.-conclusies vermelde zinsnede dat het tijdstip van het verkrijgen van de onafhankelijkheid, te weten 1 januari 1996 in het Statuut zal worden vastgelegd, opgenomen in artikel 62 van het wetsvoorstel. Wellicht ten overvloede deelden zij mede, dat wijziging van dat artikel dan ook voor hen de basis aan de gehele operatie zou doen ontvallen. Is de regering hetzelfde oordeel toegedaan? Een dergelijke benadering zou ook ten opzichte van de overige eilanden moeten gelden.

Is de regering het daarmee eens?

Een overgangperiode van tien jaar zoals vermeld in artikel 4 van de R.T.C.-conclusies leek de leden van de V.V.D.-fractie overigens erg lang. Het moet toch mogelijk zijn om de onafhankelijkheid in een tijdvak van enkele jaren goed voor te bereiden. Bestaat bij een tienjarige periode niet de kans, dat men teveel gaat wennen aan de verkregen interim-status?

Met betrekking tot artikel 2 van de R.T.C.-conclusies stelden de leden van de V.V.D.-fractie, dat naar hun indruk over de interpretatie daarvan misverstanden bestonden aan Antilliaanse, meer in het bijzonder aan Arubaanse zijde. Zij lazen in deze conclusie onder meer dat de onafhankelijkheidsdatum van Aruba wordt gezien:

- a. in het licht van de staatkundige ontwikkelingen. Derhalve niet in het licht van andere, bijvoorbeeld economische ontwikkelingen;
- b. in het licht van de staatkundige ontwikkelingen tussen de landen van het Koninkrijk. Derhalve niet in het licht van de staatkundige ontwikkelingen op Aruba alleen. Dat is ook voor de hand liggend, omdat wijziging van de datum van 1 januari 1996 (zowel naar een later als naar een vroeger tijdstip) slechts kan geschieden door middel van Statuutswijziging. Deelt de regering deze zienswijze?

Met betrekking tot de vormgeving van de onafhankelijkheid van Aruba zeiden de leden van de V.V.D.-fractie er belang aan te hechten, dat daarover niet te lang onduidelijkheid zou blijven bestaan.

Zij hadden tegen voortzetting van de betrekkingen met Nederland op volkenrechtelijke basis, bijvoorbeeld in de vorm van een gemenebestrelatie op zichzelf geen bezwaar. Zij vroegen of volkenrechtelijke erkenning van het onafhankelijke Aruba te zijner tijd zonder problemen kan worden verwacht. Is terzake reeds met organen van de Verenigde Naties contact opgenomen, alsmede met de staten in de Latijns-Amerikaanse regio? Hoe zijn de verwachtingen van de regering hieromtrent?

Ook terzake van de defensie van Aruba na 1996 zal, naar het deze leden voorkwam, tijdig een voorziening getroffen dienen te worden. Heeft de regering daarover denkbeelden en zo ja, welke zijn het? Zo nee, wanneer gaat de regering terzake stappen zetten?

De leden van de V.V.D.-fractie stelden vast, dat de partners van de Ronde Tafel Conferentie in beginsel de R.T.C.-conclusies – waaronder ook artikel 5, behelzende: aanvang van de aparte status voor Aruba per 1 januari 1986 – willen uitvoeren, ondanks de recent opgetreden economische problemen van het land zowel als enkele eilanden. Zij konden zich dat wel voorstellen. Immers, de oorzaak van het verlangen van Aruba naar zelfstandigheid ligt in de disharmonie tussen dat eiland en het eiland Curaçao. Deze disharmonie bestaat al lang en op vele terreinen. Het is niet ondenkbaar dat bij een ongewijzigde bestuurlijke structuur in een verslechterende economie de verhoudingen nog slechter zullen zijn dan in een tijd van voorspoed.

Dat neemt niet weg om de beoogde statusverandering te bereiken nog vele stappen gezet dienen te worden. Ten aanzien van de voortgang van de voorbereidende werkzaamheden constateerden de leden van de V.V.D.-fractie dat reeds vele zaken in gang waren gezet, doch dat een aantal essentiële punten van de R.T.C.-conclusies nog niet tot uitvoering waren gebracht. Op dit ogenblik waren deze leden nog niet in staat het veld volledig te overzien, zodat zij ook niet definitief konden uitspreken tot medewerking van de onderhavige Statuutswijziging bereid te zullen zijn. Wat denkt de regering te doen, als ten tijde van de beoogde plenaire behandeling van dit wetsvoorstel één of meer essentiële R.T.C.-conclusies niet zijn uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld het tot stand brengen van de boedelscheiding? Hoe moesten zijn in dit verband de formulering van artikel V – de inwerkingstredingsbepaling – zien?

Wijziging van een aantal van de R.T.C.-conclusies stuitte bij de leden van de V.V.D.-fractie niet op principiële bezwaren. Dat geldt echter niet integraal voor alle conclusies. Zij behielden zich uitdrukkelijk het recht voor ten tijde van de plenaire behandeling van het wetsvoorstel een eindoordeel te geven over het totaal van de dan gemaakte (nadere) afspraken. Op enkele problemen bij de uitvoering van de R.T.C.-conclusies gingen zij hieronder nader in.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen allereerst of de regering al kon mededelen hoe Aruba de kosten van de invoering van de status aparte zal gaan financieren, mede gelet op het onrustbarende begrotingstekort van het eiland voor de komende jaren? Zo nee, ontvalt daarmee dan niet één van de pijlers aan de operatie? In dit verband vroegen zij tevens of en hoe Aruba al uitvoering heeft gegeven aan artikel 15 van de R.T.C.-conclusies, met name voor wat betreft het vaststellen van een wachtgeldregeling voor uittredende landsambtenaren alsmede de vermindering van de omvang van het totale ambtenarenbestand. Kan de regering beschrijven welke problemen zich voordoen terzake van het politiekorps van Aruba na het intreden van de status aparte? Hoe kunnen deze problemen worden ondervangen? Heeft de Nederlandse regering daarbij ook een taak?

Terzake van het totstandkomen van een solidariteitsfonds constateerden de leden van de V.V.D.-fractie dat tot nu toe geen overeenstemming tussen de R.T.C.-partijen mogelijk bleek. Acht de regering het denkbaar, dat de status aparte voor Aruba intreedt zonder dat een dergelijk fonds gestalte heeft gekregen? Blijft in dat geval, en ook als de gehele operatie niet zou doorgaan, de huidige begrotingspost «landsbijdrage» op de begroting van de Nederlandse Antillen staan? Wellicht ten overvloede deelden deze leden mede, dat huns inziens deze vorm van geldoverdracht in beginsel geheel ongewenst is, nu het hier begrotingshulp betreft, oftewel steun terzake van lopende uitgaven. Zulks is in het kader van het vergroten van de zelfstandigheid van de eilanden van de Nederlandse Antillen ongewenst. Een groot Nederlands aandeel in de voeding van dit fonds achtte de leden van deze fractie dan ook uit den boze, nog afgezien van het feit, dat de daarvoor benodigde gelden werden gevonden binnen het begrotingsplafond voor Nederlands-Antilliaanse zaken, en dus ten koste gaan van ontwikkelingsprogrammahulp. Wil de regering de voortgang van de voorbereidingen op dit punt en haar visie daarop weergeven?

Vervolgens vroegen de leden van de V.V.D.-fractie naar de voortgang op de punten van de boedelscheiding en het muntstelsel. Zagen zij het goed, dat de mogelijkheden om hier tijdig tot oplossingen te komen vrijwel verkeken waren? Zo ja, hoe stelt de regering zich dan voor te handelen? Is de tijd niet gekomen om over te gaan tot de arbitrage genoemd in artikel 17 sub 5 van de R.T.C.-conclusies? Zijn daartoe al stappen gezet en is het denkbaar, dat aan eventuele arbitrale beslissingen terugwerkende kracht wordt gegeven, zo deze beslissingen eerst na 1 januari 1986 zullen vallen?

Reeds eerder hadden de leden van de V.V.D.-fractie van hun zorg over de rechtspleging bij het intreden van de nieuwe verhoudingen uitvoerig blijk gegeven. Met name spitsten zij deze zorg toe op de voornemens aan Antilliaanse en Arubaanse zijde om te komen tot de aanstelling van twee procureurs-generaal bij het gemeenschappelijke Hof van Justitie. Hun bezwaren daarentegen achtten zij voldoende bekend bij de regering. Kan de regering mededelen welke ontwikkelingen zich na de behandeling in de Tweede Kamer van de begroting voor Nederlands-Antilliaanse Zaken voor het jaar 1985 terzake hebben voorgedaan? Tot welke slotsom komt de regering daarbij, zo wilden deze leden weten. Zijn er, zo vroegen de leden van de V.V.D.-fractie tenslotte, nog andere R.T.C.-conclusies, waarvan de uitvoering stagneert, en zo ja, welke?

De leden van de fractie van D'66 namen eveneens met belangstelling kennis van het voorliggende wetsvoorstel.

Zij konden zich verenigen met de gang van zaken, voortvloeiende uit de Ronde Tafelconferentie. Zij betreurden het daarbij dat het samenwerkingsverband niet het karakter van een zware politieke Unie heeft gekregen. Zeker waren zij teleurgesteld dat een werkbaar samenwerkingsverband tussen de zes eilanden door een herstructurering binnen het bestaande Antilliaanse staatsverband niet kon worden gerealiseerd.

De aan het woord zijnde leden vroegen zich overigens met grote zorg af of de datum van ingang van de status aparte van Aruba per 1 januari 1986 wel kan worden gehaald. Deze leden informeerden te dien aanzien naar de mening van de regering, mede gelet op de berichten van de coördinatiecommissie. Zij waren van mening dat als de voorgenomen regelingen vóór 1 januari 1986 niet adequaat zijn te effectueren eventuele bijstelling de voorkeur verdient boven gebrekkige of niet wezenlijk geaccepteerde procedures.

De teneur steeds te vermijden dat zware bemoeienis van «Nederlandse» organen optreedt ten aanzien van Antilliaanse zaken konden de leden van de fractie van D'66 zeer waarderen. Zij onderstreepten zeer het uitgangspunt dat het in de eerste plaats de Antillianen zijn die over hun toekomst en identiteit beslissen. Voor alles moet bij alle te nemen beslissingen vermeden worden dat associaties zouden kunnen worden gewekt dat Nederland de Antillen bevoogdend en/of paternalistisch zou bejegenen. Dit laat uiteraard onverlet, zo meenden deze leden, dat de historische ontwikkelingen een zware plicht op Nederland leggen en dat alles in het werk gesteld moet worden om het dekolonisatieproces optimaal te laten verlopen.

De leden van de fractie van D'66 konden zich tenslotte geheel verenigen met het feit dat op het niveau van het Koninkrijk het overgangsrecht wordt geregeld voorzover dat nodig is met het oog op de toekenning van Aruba van de hoedanigheid van land in het Koninkrijk.

Wat betreft de organisatie van het rechtswezen wezen de leden van de fractie van D'66 tenslotte er op dat zij – mede gelet op sociaal-psychologische factoren op Curaçao en Aruba, er begrip voor konden opbrengen dat men het daar wenselijk vindt een aparte gouverneur-generaal voor Aruba aan te stellen. Uiteraard diende naar hun oordeel Nederland te bevorderen dat zoveel mogelijk rechtsgelijkheid wordt bereikt. Echter het functioneren van het Openbaar Ministerie in relatie tot de bestuurlijke-politieke organisatie maakt het wenselijk dat nuancering, gebaseerd op fundamenteel vertrouwen in dezen voorhanden is. Doordat verder eenheid van rechtspraak en de

rechterlijke organisatie (bedoeld wordt de zittende magistratuur) tot stand komt, meenden deze leden, dat het verantwoord zou zijn in dezen de dogmatiek van de 'eenheid' tussen de betrokken landen te verlaten. Deze leden hadden begrip voor het inmiddels door de regering overeengekomen compromis.

De leden van de P.S.P.-fractie wezen er allereerst op, dat zij het oude statuut en de nu voorgestelde wijziging ervan principieel afwezen. Voorts waren deze leden van mening dat het statuut en de wijziging ervan een neo-kolonialistisch staatsverband vastlegt. Zij stelden zich op het standpunt, dat alleen spoedige en volledige onafhankelijkheid van Aruba en van De Nederlandse Antillen recht doet aan een principiële gelijkheid van landen en volkeren.

Het had voorts de aandacht van deze leden getrokken, dat in de artikelen 11, lid 2, en artikel 30 van het statuut gesproken wordt, over de «strijdkrachten» en niet over de strijdkrachten van het Koninkrijk of van het Nederlandse deel van het koninkrijk. Hoe vindt de afbakening plaats van de taken en de bevoegdheden van de verschillende strijdkrachten van de Antillen, Aruba en Nederland zo vroegen zij.

De wijziging van het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden, houdende losmaking van Aruba uit het Staatsverband van de Nederlandse Antillen, was ook voor de leden van de S.G.P.-fractie een zeer ingrijpende beslissing, die voor vele jaren bepalend zal zijn voor nieuwe delen van het Koninkrijk in het Caribisch gebied, zo stelden deze leden. Zo'n beslissing vraagt een grondige voorbereiding, waar reeds vele jaren aan gewerkt wordt, en die in Commissie, Conferenties en in allerlei bi- en multilaterale contacten gestalte kreeg. Het uiteindelijke besluit werd door de regeringen van Nederland en de Nederlandse Antillen genomen en wordt als deze leden het goed zien ter goedkeuring voorgelegd aan de Staten-Generaal, aan de Staten van de Nederlandse Antillen en aan de Eilandsraad van Aruba. Deze leden vroegen zich af of deze drie afzonderlijke volksvertegenwoordigende lichamen ieder het recht hebben om op dit wijzigingsvoorstel amendementen in te dienen of dat dit recht alleen aan de Tweede Kamer toekomt? Hoe werkt het indien de Staten of de Eilandsraad wijzigingen aan willen brengen?

Deze leden achtten het voorts van zeer groot belang dat bij de wijziging van het Statuut artikel 43 volledig ongewijzigd blijft. Zij vroegen zich daarbij wel af hoe bij de gewijzigde Status van de eilanden in het Caribisch gebied inhoud gegeven wordt aan de verplichting tot het waarborgen van de daar geoemde rechten en de deugdelijkheid van bestuur. Zij verwezen daarbij naar de 3 bestuurslagen in Nederland met onderlinge afgewogen bevoegdheidsstructuren. De gemeenten zijn autonoom in het bestuur over hun grondgebied, maar staan ter waarborging van de deugdelijkheid van bestuur onder een zeker toezicht van Gedeputeerde Staten van de provincie. De provincies hebben ook hun zelfstandige bevoegdheden, maar het Rijk zal toezien dat de deugdelijkheid van bestuur gewaarborgd wordt. In de Antillen was er tot nu toe een structuur van twee bestuurslagen, waar de Regering van de Nederlandse Antillen althans voor wat betreft de geldende bepalingen toezicht moest uitoefenen op de deugdelijkheid van bestuur van de Eilandsraden. Deze structuur blijft voor de Antillen van de Vijf gehandhaafd. Toezicht van de Antillen van de Vijf zal in Aruba om begrijpelijke redenen niet geaccepteerd kunnen worden. Toezicht van Nederland als oud-kolonisator zal ook op weerstanden stuiten, zodat niets overblijft dan toezicht op zichzelf en dan nog met een één kamerstelsel.

Hoe dient dit beoordeeld te worden voor het toekomstige land Aruba, zo vroegen de leden van de S.G.P.-fractie zich af. Is daar toezicht op de deugdelijkheid van bestuur voldoende gewaarborgd door de samenwerkingsregeling, zoals deze thans in behandeling is? Is te verwachten dat bij eventuele afwijkingen van Grondwet of Statuut het Constitutionele Hof voldoende gezag zal hebben om de wetgevende organen te corrigeren?

– Worden alle punten die in de Ronde Tafelconferentie zijn afgesproken inzake het samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Antillen en Aruba in de vorm van een Unie van de Nederlandse Antillen en Aruba (Conclusies 7 en 22) nu volledig gedekt door de «Onderlinge regeling ter uitvoering van artikel 38 eerste lid van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba)»? Indien er nog punten ontbreken kunnen deze dan nader worden aangeduid? Kan tevens worden aangegeven naar welke oplossingen daarvoor wordt gestreefd? Wat wordt gedaan om de afwijzingen en voorbehouden van de Eilandsraad van Bonaire tot een oplossing te brengen?

In conclusie 12 van de R.T.C. is bepaald dat Aruba tijdig een nieuwe grondwet voor het Arubaanse staatsbestel moet hebben. Hetzelfde moet ook gelden voor de gewijzigde Staatsregeling van de Nederlandse Antillen (van de Vijf). Worden deze voorstellen, evenals dit destijds het geval was met de nieuwe grondwet van Suriname, gelijktijdig met de behandeling van de Statuutswijziging ter kennis van het Nederlandse parlement gebracht? Zijn de voorstellen gereed en is het de bedoeling om ze in ieder geval in de Nederlandse Antillen en in Aruba gelijktijdig met de Statuutswijziging te behandelen?

Is er ingevolge de conclusies 15 en 16 van de R.T.C. al een duidelijk overzicht van de personeelsvoorziening, respectievelijk afvloeiing zoals deze als gevolg van de status aparte gaat ontstaan, dit mede gelet op versnelde personeelsinkrimping, zoals deze uit de sluiting van de LAGO moet voortvloeien? Wat zijn hiervan de personele, materiële en financiële consequenties?

Is er inmiddels een zodanige deugdelijke boedelbeschrijving, dat de boedelscheiding rechtvaardig en onomstreden kan geschieden? Was hiervoor extra deskundigheid nodig en zo ja, is deze verstrekt en in welke vorm? Is te verwachten dat partijen er zelfstandig uit zullen komen of moet verwacht worden dat een arbitrageprocedure noodzakelijk zal zijn? Welke tijd zal daarmee gemoeid zijn?

De grensafbakening tussen de Nederlandse Antillen en Aruba moet blijkens R.T.C.-conclusie 18 bij rijkswet geregeld worden. Mag spoedige indiening van dat wetsvoorstel tegemoet gezien worden?

Heeft de werkgroep luchtvaartmaatschappij en luchtvaartpolitiek reeds voortgang geboekt en mag tijdig een voorstel verwacht worden over het al of niet splitsen van de Antilliaanse Luchtvaart Maatschappij. Worden ook nog pogingen in het werk gesteld om tot samenwerking op luchtvaartgebied in de regio te komen?

De Minister heeft bij brief van 22 januari afschrift naar de Tweede Kamer gezonden van het vierde verslag over de voortgang van de uitvoering van de R.T.C.-besluiten (Kamerstuk 18 107 nr. 4). In dat verslag blijkt dat de Coördinatiecommissie zich op verschillende punten ernstige zorgen maakt over het tijdig gereed komen van de wetgevende arbeid en alles wat daaruit voortvloeit. Kan de Minister, na zijn recente bezoek aan de Nederlandse Antillen, de zorgen die de Coördinatiecommissie tot uitdrukking bracht wegnemen of in ieder geval verminderen? In dat zelfde verslag (punt 5.7) verzoekt de Coördinatiecommissie aan Aruba voor 1 maart a.s. aan te geven welke concrete maatregelen men zal nemen, respectievelijk op welke financieringsbronnen men een beroep zou kunnen doen om deze begrotingsproblematiek tot een bevredigende oplossing te brengen, dit om vertraging te voorkomen bij de politieke beoordeling van de staatkundige veranderingen die in de R.T.C.-besluiten zijn voorzien. Nu de memorie van antwoord niet voor 1 maart a.s. zal verschijnen, kan de Minister mogelijk het resultaat van dat verzoek ook ter kennis van het parlement brengen. Welke mogelijkheden ziet de Minister voor de toekomstige zelfstandigheid van het land Aruba, speciaal in financiële zin? Het mag toch niet zo zijn, dat behoudens voor een zeer korte overgangsperiode, steeds weer een beroep op Nederland gedaan wordt om in de normale huishouding van dat land bijdragen te leveren? Zijn afspraken gemaakt hoe de vastgestelde bijdragen

van Nederland (5% clause) in de toekomst over de Nederlandse Antillen (van de Vijf) en Aruba verdeeld zullen worden, zo vroegen de leden van de S.G.P.-fractie verder?

Bij het zelfstandig worden van Suriname was er een ontwikkelingsplan met grotere en kleinere projecten. Zonder te willen suggereren dat zo'n plan er ook op de Antillen moet komen – de ervaringen met dat plan en zijn onderdelen zijn in Suriname niet geweldig geweest – was het, naar de mening van de leden van de S.G.P.-fractie toch op z'n minst wel gewenst enige aanduiding te hebben van de toekomstverwachtingen en mogelijkheden voor de economische ontwikkeling in de Rijksdelen in het Caribisch gebied. Kan de Staatkundige ontwikkeling een rol spelen bij de investeringsbereidheid van ondernemingen? Het vertrouwen in een regering van een land wordt niet alleen bepaald door verkiezingen, maar komt ook tot uitdrukking in investeringsbereidheid enerzijds en kapitaalvlucht anderzijds. Zijn er aanwijzingen die aangeven in welke richting de toekomstige ontwikkeling zal gaan en wordt met deze factoren ook met de besluitvorming in de beide toekomstige landen wel voldoende rekening gehouden?

Is het economisch bestel vooral op Aruba niet te eenzijdig gericht op toerisme? Is in het verleden niet gebleken, dat invloeden van buiten, die door de Antillen niet te beïnvloeden zijn, grote schade kunnen toebrengen aan het toerisme, zoals o.a. gebleken is uit de devaluatie van de Venezuelaanse Bolivar?

Is bij de hoge prijzen die de luxe hotels vragen niet te vrezen dat extra belastingen om de begroting sluitend te krijgen en verhoging van de tarieven van de nutsbedrijven zodanig prijsverhogend zullen werken, dat ze de concurrentie met andere eilanden in het Caribisch gebied steeds moeilijker zullen kunnen doorstaan? Wordt bewust of onbewust niet teveel de toeristpromotie gericht op mensen die zee, zon, casino's en ander al of niet ethisch verantwoord vermaak zoeken, waarbij ze voor die combinatie bereid zijn ruimschoots te betalen? In hoeverre is de zedelijkheidswetgeving op de huidige Nederlandse Antillen gelijk aan de Nederlandse wetgeving en in hoeverre is zij ruimer of strenger? Indien Amsterdam zonder hogere wetgeving het drugsbeleid zou moeten regelen zou dat anders en ruimer geschieden dan het thans gebeurt. Wat is de stand van zaken nu in de Nederlandse Antillen? Wat is daar in de nabije toekomst te verwachten met de zeer enkelvoudige bestuursstructuur? Wat wordt reeds thans gedaan om de drugs van deze van alle kanten gemakkelijk te bereiken eilanden te weren?

De leden van de S.G.P.-fractie gingen ervan uit, dat over de punten inzake de rechterlijke organisatie, die ten tijde van het uitbrengen van het voorlopig verslag nog niet beslist waren de Minister bereid zou zijn de Kamer in de Memorie van Antwoord nader te informeren.

In het Nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State (laatste gedeelte van punt 4) stellen de Ministers dat het niet noodzakelijk is de kwestie van eed of belofte, zoals oorspronkelijk voorgesteld in de artikelen 9 en 47 bij dit wetsontwerp te betrekken. Dat zo zijnde geven zij er bij nadere overweging de voorkeur aan ter zake geen voorstel tot wijziging te doen. Desalniettemin zijn terzake onder artikel I onder C en K wel voorstellen aan de Kamer aangeboden. Mogen deze voorstellen als niet gedaan beschouwd worden en worden ze dienovereenkomstig teruggenomen, zo vroegen deze leden.

Tenslotte wezen de leden van de S.G.P.-fractie er op, dat de minister inmiddels bij de behandeling van zijn begroting 1985 in de schriftelijke beantwoording van de gestelde vragen informatie gegeven heeft over de personele, materiële en financiële consequenties van de nieuw te benoemen gouverneur van het land Aruba.

Het was naar hun mening voor de volledigheid gewenst deze cijfers hier te herhalen en dan bovendien aanvullend de gegevens, die mogelijk direkt of indirekt het gevolg zijn van deze splitsing in twee landen. Gedacht werd daarbij o.a. aan de bewaking van de nieuw te benoemen gouverneur.

Informatie op Curaçao heeft geleerd, dat de bewaking van de gouverneur in Willemstad normaal ruim 30 man vraagt en bij evenementen uiteraard de nodige manschappen extra en dat er in de huidige bezetting geen mogelijkheid is om zo'n zelfde bemanning voor Aruba te verzorgen. Hoe wordt een en ander opgelost en wie betaalt zulks, zo vroegen deze leden tensloten.

De leden, behorende tot de RPF-fractie, hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorliggende voorstel van rijkswet, dat in hoofdzaak beoogt in het Statuut voor het Koninkrijk die wijzigingen aan te brengen, die nodig zijn in verband met het verkrijgen door Aruba van de hoedanigheid van land in het Koninkrijk. Hoewel deze leden kennis hadden genomen van de uitkomsten van de op 1 tot en 12 maart 1983 te 's-Gravenhage gehouden Ronde Tafel Conferentie, constateerden zij, dat de financieel-economische situatie op de Nederlandse Antillen sindsdien is verslechterd.

De vraag welke zich nu laat stellen is of aan de «status aparte» nog op een verantwoorde wijze vorm kan worden gegeven, aldus de leden van de R.P.F.-fractie. In de memorie van toelichting wordt door de regering gesteld, dat Aruba te kennen heeft gegeven gebruik te willen maken van het zelfbeschikkingsrecht door definitief te kiezen voor de onafhankelijkheid, te realiseren in 1996. De leden van de RPF-fractie vroegen zich af of erkenning van dit recht vanuit juridisch oogpunt zonder meer voor de hand ligt. In dit verband verwezen deze leden naar een artikel van mr. H. K. Fernandus Mendes in het Nederlands Juristenblad van 21 januari 1984.

Het was de leden van de R.P.F.-fractie opgevallen dat voor 1996 een toetsingsconferentie zal worden gehouden tussen het Koninkrijk en Aruba om de datum van de onafhankelijkheid van Aruba eventueel nader te bezien.

De afspraak betreffende daadwerkelijke onafhankelijkheid van Aruba in 1996 krijgt door de vastlegging daarvan in een statuut een vrij dwingend karakter, aldus deze leden. Betekent dit dat een toekomstige Arubaanse regering niet alsnog de nu gemaakte afspraken kan herroepen? In dit verband vroegen de leden van de R.P.F.-fractie naar de betekenis van de datumbepaling in het Statuut. Het feit dat Aruba het Antilliaanse staatsverband verlaat, betekent niet dat de Nederlandse Antillen en Aruba alle banden verbreken, zo lazen deze leden in de memorie van toelichting. Wel constateerden zij dat een samenwerkingsverband in de vorm van een Unie van Antilliaanse zijde is afgewezen. In het verlengde hiervan vroegen deze leden zich af welke garanties de regering heeft dat de Nederlandse Antillen en Aruba op een aantal belangrijke terreinen van overheidszorg tot samenwerking zullen komen.

Naar het oordeel van het lid van de G.P.V.-fractie wordt door de voorgestelde wijziging van het Statuut een principiële en zeer ingrijpende verandering van de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk mogelijk gemaakt. Hij realiseerde zich dat de onderhavige voorstellen veelszins een uitvloeisel zijn van de afspraken die gemaakt zijn op de zogenaamde Ronde Tafel Conferentie van 7 t/m 12 maart 1983 te 's-Gravenhage. Om de daar gemaakte afspraken na te kunnen komen dient het Statuut te worden gewijzigd op de wijze zoals nu wordt voorgesteld. Zuiver staatsrechtelijk bezien is naar zijn oordeel op de voorstellen weinig aan te merken.

Grote bedenkingen had dit lid echter tegen het politiek-staatkundige resultaat van de voorgestelde wijziging van het Statuut. Hij erkende, dat de zes eilanden van de Nederlandse Antillen niet gedwongen kunnen worden tot vormen van samenwerking, die zij zelf niet begeren. Immers, de Nederlandse Antillen vormen geen natie met een voldoende interne samenbindende kracht. De wens van bij voorbeeld Aruba om te streven naar enigerlei vorm van zelfstandigheid, ook ten opzichte van de andere Antillen, moet legitiem worden geacht. Daarom had dit lid ook geen overwegende bezwaren tegen een wijziging van het Statuut in die zin dat dit eiland wel het Antilliaanse staatsverband verlaat, doch niet het Konink-

rijksverband. Hij betreurde het dat de zogenaamde «status aparte» van Aruba nu gekoppeld is aan de keuze voor onafhankelijkheid in 1996. Dit lid had de voorkeur gegeven aan een regeling, waarin een grotere mate van autonomie van Aruba binnen het Koninkrijksverband zou zijn voorgesteld, zonder dat dit automatisch zou moeten leiden tot een Arubaanse onafhankelijkheid op een gegeven tijdstip. Naar zijn oordeel zou het mogelijk moeten zijn om te komen tot een herschikking van de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk buiten het langere termijnperspectief van de onafhankelijkheid van Aruba of de Nederlandse Antillen. Een staatkundige samenwerking van de Nederlandse Antillen en Nederland op voet van gelijkwaardigheid mag naar zijn mening ook voor de langere termijn als mogelijkheid niet worden uitgesloten. Immers, het moet zeer betwijfeld worden of Aruba en de overige eilanden wel in staat zijn als zelfstandige staten volwaardig te participeren in de internationale statensamenleving.

Van grote betekenis voor een goede politieke beoordeling van de wenselijkheid en opportuniteit van de nu voorgestelde wijziging van het Statuut is de stand van zaken met betrekking tot de daadwerkelijke uitvoering van de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie. Echter, ook over de precieze status van deze conclusies bestaat op dit moment nog onvoldoende duidelijkheid. Hij verwees in dit verband naar het vierde verslag van de Coördinatiecommissie RTC-besluiten, waarin onder meer wordt gesteld dat nog geen duidelijkheid bestaat over de vraag welke RTC-conclusies nu al dan niet zijn vervangen door andere besluiten en afspraken. Ook wordt in genoemd verslag gewezen op de onrustbarende achterstand in de uitvoering van vele RTC-conclusies. In het licht van deze gegevens wordt de vraag legitiem of nog wel moet worden vastgehouden aan de datum van 1 januari 1986, waarop de status aparte van Aruba zou moeten ingaan. Dit lid zou het zeer betreuren als nu onder de ontstane grote tijdsdruk besluiten zouden worden genomen, die later als ondoordacht en verkeerd zouden moeten worden aangemerkt. Wat is er op tegen om de hele procedure met bij voorbeeld één jaar uit te stellen, zo vroeg hij. Hij achtte het nauwelijks aanvaardbaar als de wetsvoorstellen 18 826 en 18 827 door het Nederlandse parlement zouden worden goedgekeurd, terwijl nog geen duidelijkheid bestaat over de staatkundige verhoudingen tussen Aruba en de Nederlandse Antillen en evenmin over de economische toekomstperspectieven van de beide landsdelen van het Koninkrijk. Voorkomen dient in elk geval te worden dat de indruk wordt gewekt alsof Nederland koste wat het kost zou streven naar een zo spoedig mogelijke onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg wat precies wordt beoogd met de toetsingsconferentie, zoals vermeld in artikel 2 van de RTC-conclusiepunten. Wat heeft de opstellers van deze conclusiepunten voor ogen gestaan bij de formulering van dit artikel? Zal deze toetsingsconferentie worden gehouden ter definitieve vaststelling van de keuze van Aruba om in 1996 het Koninkrijk te verlaten? Zo ja, waarom is dan reeds nu in wetsvoorstel 18 826 in artikel 62 (nieuw) deze datum in het Statuut opgenomen? Of zal genoemde conferentie als centraal agendapunt hebben de eventuele keuze voor onafhankelijkheid van het land de Nederlandse Antillen (van de vijf).

Het lid van de G.P.V.-fractie meende dat zo spoedig mogelijk duidelijkheid moet komen over de voeding van het solidariteitsfonds als bedoeld in punt 28 van de RTC-conclusies. Naar zijn oordeel zijn er goede argumenten om Nederland op dit moment als eerst verantwoordelijke aan te wijzen voor de nakoming van de garantie ten aanzien van de minder draagkrachtige eilanden op het punt van de handhaving van een goed bestuursniveau. Zeker nu de financieel-economische toestand op Aruba en Curaçao zo zeer is verslechterd mag van Nederland gevraagd worden een substantieel deel van de voeding van het fonds op zich te nemen. Is ook overwogen de Nederlandse bijdrage in de eerste jaren hoog te doen zijn en via een glijdende schaal tot 1996 te verlagen?

Ten slotte wees het lid van de G.P.V.-fractie met instemming op de Gezamenlijke Slotverklaring van een delegatie uit de Staten van de Nederlandse Antillen en een delegatie uit de Staten-Generaal, afgelegd tijdens hun bijeenkomst in het kader van het Contactplan op de Nederlandse Antillen op 24 januari 1985, waar deze verklaring spreekt over de behandeling van de rijkswetten 18 826 en 18 827. In het bijzonder wees hij op de uitspraak dat het niet wel denkbaar is dat Staten of Staten-Generaal zich zullen verenigen met een wet met zulke verstrekkende gevolgen zonder dat de zekerheid bestaat dat de ten gevolge van deze wet intredende staatkundige en financieel-economische situatie is ingevuld met afspraken en regelgeving die in de RTC-conclusies en de voorgelegde regelgeving worden geëist. Nogmaals wees hij er op dat als zulks niet in 1985 kan worden verwezenlijkt enig uitstel van de procedure gewettigd is.

ARTIKELEN

Artikel I, onder A

Preambule

De leden van de C.D.A.-fractie wilden weten waarom in de laatste zin van de nieuwe preambule de woorden «der Nederlanden» achter «Koninkrijk» zijn verdwenen. Het leek naar de mening van deze leden goed deze woorden toe te voegen.

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen zich af, waarom in de preambule de constatering opgenomen wordt, dat Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen in 1954 uit vrije wil hebben verklaard in het Koninkrijk der Nederlanden een nieuwe rechtsorde te aanvaarden. Deze constatering leek deze leden volstrekt overbodig, daar Suriname in het onderhavige wetsontwerp (en het gewijzigde Statuut) verder niet meer voorkomt, behalve in art. 61. Ook in dat artikel zou de zinsnede met Suriname erin gewijzigd kunnen worden. Waarom wordt er in dit verband niet een nieuw statuut gemaakt in plaats van het oude statuut te wijzigen, zo informeerden de leden van de P.S.P.-fractie.

De voorzitter van de commissie,
Meijer

De griffier van de commissie,
Kerkhofs